

† SIMEON KOUTSA
Mitropolit de Nea Smirna

Plânsul adamic
Canonul cel Mare al
Sfântului Andrei Criteanul

introducere-text-traducere-comentarii

Traducere și note:
Drd. Alexandru PRELIPCEAN

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Cuprins

Introducere la prima ediție	7
Însemnarea autorului	9
Nota traducătorului	15

INTRODUCERE

A. Viața și opera Sfântului Andrei Criteanul	19
1. Originea	19
2. Perioada de la Ierusalim	20
3. În Constantinopol	21
4. Episcop	22
5. Sfârșitul vieții sale	25
6. Opera sa scrisă	26
B. Canonul cel Mare	29
1. Structura	29
2. Motivele redactării	31
3. Tema	32
4. Întrebuințarea	34
5. Elementele sale poetice	36
6. Bibliografie și prescurtări	38

CANONUL CEL MARE AL SFÂNTULUI ANDREI CRITEANUL text-traducere-comentarii

Cântarea 1: Ajutor și acoperitor	43
Cântarea a 2-a: Ia aminte, cerule, și voi grăi	56

Cântarea a 3-a: <i>Pe piatra cea neclintită a poruncilor</i> <i>Tale, Hristoase</i>	76
Cântarea a 4-a: <i>Auzit-a proorocul de venirea Ta,</i> <i>Doamne</i>	94
Cântarea a 5-a: <i>Dis-de-dimineată, Iubitorul</i> <i>de oameni</i>	115
Cântarea a 6-a: <i>Strigat-am cu toată inima mea</i>	134
Cântarea a 7-a: <i>Păcătuit-am, fărădelege și nedreptate</i> <i>am făcut</i>	169
Cântarea a 8-a: <i>Pe Împăratul slavei, Cel fără început</i>	187
Cântarea a 9-a: <i>Nașterea zămislirii celei fără</i> <i>de sămânță</i>	202

Introducere la prima ediție

Colecția Editurii „Diaconia apostolică”, intitulată „Cultul duhovnicesc”, cuprinde texte de teologie și de gândire liturgică, despre care vrem să credem că pot contribui la o participare conștientă la viața liturgică a Bisericii, la o familiarizare substanțială a Cuvântului.

Când „spiritualitatea”, dimensiunea duhovnicească a cultului creștin este omisă, atunci există întotdeauna pericolul pierderii și decăderii cultului în formalism. Cu ușurință, atunci, se dezvoltă diferite forme ale mentalității magice, care pândeste ascunsă, în colțurile întunecoase ale subconștientului uman, din timpuri străvechi.

Cultul ortodox păstrează o actualitate și o importanță veșnică pentru fiecare epocă – de la cea veche la cea modernă – și pentru fiecare comunitate umană – de la cea simplă până la cea mai dinamică și mai complexă.

Caracteristica de bază a spiritualității ortodoxe este caracterul ei liturgic. Problema de bază, însă, rămâne modul cum iradierea liturgică al acestui caracter se va revărsa în trăirea de zi cu zi a credincioșilor. Cum se va concilia distanța dintre trăirea liturgică și viața socială?

Tradiția ortodoxă și teologia cer fiecărui credincios să continue, după sfârșitul Dumnezeieștii Liturghii din biserică, o altă „liturghie”, personală, care să așeze pe Hristos, în taină, în realitatea vieții de zi cu zi. Astfel, cultul pătrunde în viață, o luminează cu lumina ei plină de nădejde și dezvăluie înțelesul ultim al existenței umane.

*

Sperăm că „Plânsul adamic”, cartea închinată „Marelui Canon” al Sfântului Andrei, episcop al Cretei, că-l va ajuta pe creștinul ortodox spre trăirea personală, profundă, a acestui cutremurător imn de pocăință, care provine din duhul aghiografului, plin de reală tristețe.

Este vorba despre o irupere duhovnicească a protopărintelui Adam care, dându-și seama, înăuntrul unei atmosfere și suflări biblice, de dimensiunile tragice ale căderii sale, de înstrăinarea omului, de agonia și de singurătatea sa, cere de la Hristos – al doilea Adam –, așadar, de la Domnul milei, să-l elibereze din „lanțul cel greu al păcatului”, să-l readucă la comuniunea de iubire cu „Dumnezeirea, una în Treime”.

Într-o perspectivă pascală și eshatologică a „sfârșitului” care „se apropie”, sub forma exterioară a „plânsului adamic”, zdruncină cântecul pascal al speranței, care readuce pe omul plin de nădejde și credință la izvorul iubirii, al vieții. Este o mărturisire cutremurătoare, o „dezmeticire” eliberatoare, care conduce, în final, la depășirea tragediei umane, prin smerenie și prin oferirea liberă a existenței – „prinos” liturgic – marelui Iubitor, dăruitorul libertății.

Atena, 9 septembrie 1980

Director general al Editurii „Diaconia apostolică”

† Androusis Anastasios (Giannoulatos)

Profesor al Universității din Atena

Nota traducătorului

Apariția, în literatura teologică românească a unui **A**lt comentariu¹ privind cea mai importantă operă a Sfântului Andrei Criteanul, constituie pentru noi o bucurie și un nou prilej de a consemna valoarea imnografiei creștine.

Ceea ce sunt dator să fac în această notă lapidară, ca și traducător, este să prezint informații despre autorul lucrării și câteva cuvinte despre aspectele metodologice ale prezentei traduceri.

Autorul acestui comentariu este Înaltpreasfințitul Simeon Koutsa, actualul Mitropolit de Nea Smirna. Studiile de Teologie le-a urmat în cadrul Facultății de Teologie din Atena, iar cele de master la Paris. Este doctor în Teologie al Universității din Strasbourg, fiind specializat în domeniul Patrologiei și al Teologiei bizantine. A publicat un număr considerabil de lucrări și studii privind teologia Părinților Bisericii și relația gândirii lor cu viața liturgică. Amintim între acestea: *Postul Bisericii. De ce, când și cum postim?* (Atena, 2006), *Omilii la evangheliile duminicilor de peste*

¹ Pentru întreaga bibliografie românească despre Sfântul Andrei Criteanul, vezi studiul nostru: „*Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul - aspecte tehnice*”, în: *Ortodoxia*, SN, I (2009), 2, pp. 100-102.

an (Atena, 2004), *Apostolul din toate duminicile* (Atena, 2002), etc.

Prin prezenta traducere, cititorul român are posibilitatea de a intra în contact cu *Marele Canon*, care insistă atât de mult pe Teologia pocăinței și pe importanța mărturisirii, înțelese ca un nou eveniment și un nou început al vieții umane. Pe drumul Postului mare nu putem merge decât însoțiți de practicile askisiale, devenind mai buni și mai iertători, prin urmarea lui Hristos-Domnul.

*

Ținând cont de faptul că, în originalul grecesc, textul *Canonului* a fost inserat într-o formă bivalentă (greacă veche/neo-greacă), noi am optat pentru o simplă redare a textului în limba română, corectând, acolo unde a fost nevoie, diferitele formulări improprii textului original. Am luat drept ediție de control, textul din *Deniile din Postul mare* (Ed. Trinitas, Iași, 1999, pp. 44-112).

De asemenea, am optat pentru corectări tacite a diferitelor ocurențe biblice care, pe alocuri, erau eronate. Pentru textele biblice am folosit *Biblia sinodală* din anul 2008.

Într-o altă ordine de idei, dorim să ne arătăm recunoștința față de Înaltpreasfințitul Simeon Koutsa, care a binevoit să ne acorde Înalta Sa binecuvântare în vederea apariției acestei ediții românești, precum și Editurii Doxologia, pentru disponibilitatea arătată de a publica această traducere, într-un timp relativ scurt.

drd. Alexandru PRELIPCEAN

A. Viața și activitatea Sfântului Andrei

Sfântul Andrei Ierusalimiteanul a fost o mare personalitate a epocii sale și unul din corifeii poeziei și imnografiei liturgice. Este autorul minunatului *Canon*. Cunoașterea vieții acestui mare ierarh și poet nu este proporțională cu valoarea pe care o deține *Marele Canon* și cu importanța sa desprinsă din conștiința liturgică a Bisericii. Să conchidem deci că [Sfântul Andrei] a fost o mare personalitate bisericească cu o excepțională lucrare pastorală și cu o bogată contribuție literară!

1. Originea

S-a născut în jurul anului 660 d.Hr. în renumitul Damasc, unul dintre cele mai vechi și mari orașe ale Răsăritului. Aici a avut loc admirabila convertire a Apostolului neamurilor. În acest oraș [Apostolul Pavel] s-a botezat, a luat darul Duhului Sfânt și a rostit primele sale predici. Pentru aceasta, [Apostolul Pavel] este mândria și slava Damascului. Damascul a dat Bisericii un „vas ales” (FA. 9:15), iar întregului pământ un „tată și un învățător al evlaviei”. Și dumnezeiescul Pavel, precum remarca Makarios Makris, biograful Sfântului Andrei, i-a acordat o mare cinste, căci el „a fost bărbat cinstit și învățător deplin al Bisericii lui Hristos”. Un astfel de fruct a fost și Sfințitul Andrei.

Era descendentul unei familii în care se distingea evlavia, iar floarea virtuțiilor creștine o îmbodobeau. Tatăl său, pe nume Gheorghe, iar mama sa, Grigoria, erau „oameni cinstitori de Dumnezeu și îmbunătățiți mai degrabă prin virtuțiile lor, decât prin bogățiile pe care le aveau”. Până la vârsta de șapte ani, micul Andrei nu putea să vorbească. Limba îi era legată. Când însă a împlinit șapte ani și, într-o zi a intrat în biserică cu părinții lui, ca să participe la Dumnezeiasca Liturghie și să se împărtășească cu preacuratul Trup și Sânge al Domnului, limba lui, în chip minunat, s-a dezlegat și a început să vorbească, fără multă greutate. Aici, în Damasc, a primit întâile învățături și s-a adăpat cu laptele cel curat al evlaviei, care de multe ori a fost ca o dorință arzătoare ce i-a aprins inima și a predat existența sa iubirii și cinstirii lui Dumnezeu.

2. Perioada de la Ierusalim

Această iubire fierbinte pentru Hristos a condus pașii săi la vârsta de aproximativ cinsprezece ani, spre Orașul Sfânt. Hotărăște să se închine în preacinstita biserică a Învierii. Părinții lui nu numai că nu reacționează ci, precum consemnează biografii săi, aceștia sunt cei care îl prezintă [mănăstirii], ca să-l afierosească Domnului. Acesta este semnul profundei spiritualități a familiei Sfântului, înăuntrul căreia s-a născut și a crescut.

Ierusalimul a fost locul unde Andrei s-a instruit pe larg și s-a cultivat în profunzime, atât în educația primară cât și în învățăturile teologice. De altfel, l-au

ajutat mult în acestea darurile duhovnicești cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Acolo a devenit monah și a îndeplinit funcția de notar patriarhal, (așadar, secretar) apropiat al patriarhului Teodor. Chiar dacă s-a evidențiat mai ales în Constantinopol, iar Creta a fost locul manifestării marelui său dar, prin petrecerea sa în Orașul Sfânt, i s-a dat titlul de *Ierusalimitean*, care-l însoțește toată viața și care continuă să-l urmeze și după adormirea sa.

3. În Constantinopol

În jurul anului 685 d.Hr., Biserica din Ierusalim avea nevoie să exprime în scris *Mărturisirea* ei de credință față de ceea ce s-a hotărât asupra celor două voințe și celor două firi ale lui Hristos, la Sinodul al 6-lea Ecumenic (680-681), după care, să o trimită în capitala Imperiului. Pentru expedierea *Mărturisirii*, patriarhul a folosit pe Andrei, notarul său, dimpreună cu alți doi părinți, „din clerul cuvântător”:

„pe acest bărbat al nostru, rob sfânt al lui Dumnezeu, care la vârstă fragedă fiind, mare prin bună-cuviință s-a arătat, ca unul ce era iscusit în dogmele dreptei credințe și ca unul ce era mai învățat la unele ca acestea decât orice altul, au judecat cu dreptate să-l trimită împreună cu doi evlavioși părinți, la împărat, cu *Mărturisirea de credință*”.

Din această misiune, Sfântul Andrei avea să nu se mai întoarcă vreodată în Ierusalim. Din motive pe care nu putem să le știm, a rămas în Constantinopol, slujind Biserica de acolo. La început, poate că a viețuit

în vestita mănăstire a Născătoarei de Dumnezeu din Vlaherne, iar mai târziu, când a devenit episcop, a întemeiat în Creta o măreață biserică închinată în cinstea ei. A fost hirotonit diacon al Marii Biserici¹ și i-au fost încredințate cele două așezăminte filantropice, „cel al orfanilor” și „cel al bătrânilor”, în administrația cărora Sfântul Andrei și-a arătat întreaga sa dragoste și multele sale aptitudini. Desigur, în perioada temporară de douăzeci de ani petrecuți în Constantinopol, Sfântul Andrei se distinge ca predicator și dascăl al Bisericii.

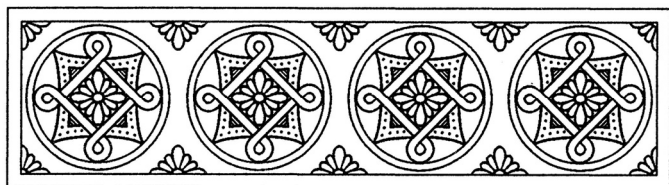
4. Episcop

Caracterul, educația sa bogată, darul cuvântului și toate celelalte harisme, pe care le dovedea Sfântul Andrei, au devenit foarte repede cunoscute. Reputația numelui său s-a extins pretutindeni. Pentru acest motiv, în jurul anului 711 sau 712, a fost ales episcop al Cretei. Poporul l-a primit cu cinste și dragoste fierbinte.

Lucrarea pastorală a Sfântului Andrei a fost rodnică și bogată. A îmbinat în mod perfect interesele teoretice și dragostea sa pentru arta poetică cu îndeplinirea problemelor pastorale. Ca episcop, precum ne spune biograful său:

„și-a arătat marea pricepere a sufletului său, precum și a virtuților celor neasemănate în știința păstoririi celor încredințați”.

¹ Biserica Sf. Sofia (*n. trad.*).

Cântarea a 4-a

Auzit-a proorocul de venirea Ta, Doamne

Irmos:

Auzit-a proorocul de venirea Ta, Doamne, și s-a temut: că aveai să Te naști din Fecioară, și oamenilor să Te arăți, și a grăit: Auzit-am auzul Tău și m-am temut; slavă puterii Tale, Doamne.

Cea de-a patra cântare biblică, pe baza căreia imnograful a compus prezentul irmos al cântării noastre, este imnul profetului Avacum. Prin imnul acesta, profetul evidențiază măreția lui Dumnezeu și, în același timp, își exprimă cu înfricoșare surprinderea, prevăzând planul tainic al dumnezeieștii Iconomii, pentru mântuirea oamenilor. Imnul se găsește în cel de-al treilea capitol al cărții lui Avacum și începe prin cuvintele: „Doamne, auzit-am de faima Ta și m-am temut de punerile Tale la cale, Dumnezeule! Fă să trăiască, în cursul anilor, lucrarea Ta... Doamne, Dumnezeule, puterea mea...”. Imnograful preia cuvintele profetului și le interpretează, compunând totodată irmosul său. Vestea de care profetul s-a

temut și s-a înfricoșat, este „venirea” (ἔλευσις) Domnului, marele eveniment al Nașterii Sale din Fecioara Maria și al descoperirii Sale către oameni. Apostolul Pavel o numește marea taină a drepte-credințe: „Și cu adevărat, mare este taina drepte credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup...” (I Tim. 3:16).

1. Lucrurile Tale nu le trece cu vederea, zidirea Ta nu o părăsi, Drepte Judecătorule; că de am și păcătuit eu însumi ca un om, și mai mult decât tot omul, Iubitorule de oameni, dar ai putere ca un Domn al tuturor a ierta păcatele.

După profetul Isaia, Domnul este „Tatăl nostru, noi suntem lutul și Tu olarul, toți lucrul mâinilor Tale suntem!” (64:7), iar după cum Însuși proclamă despre Sine: „putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele” (Mt. 9:6). Aceste două adevăruri le accentuează poetul accentuează în troparul acesta, rugând pe Domnul, Dreptul Judecător, să-i ierte păcatele, odată ce mărturisește că păcatele sale au întrecut cu mult pe cele ale tuturor oamenilor.

2. Se apropie, suflete, sfârșitul, se apropie și nu te îngrijești, nu te pregătești; vremea se scurtează, scoală-te; aproape, lângă uși, este Judecătorul: ca un vis, ca o floare trece vremea vieții. Pentru ce în deșert ne tulburăm?

Acest tropar este unul dintre cele mai frumoase ale întregului *Canon*. Cuvântul este dens, viu și rapid, raportat la importanța temei la care se referă. Este un adevărat semnal de deșteptare pentru fiecare om,

care pierde ușor din vedere imaginea zilei Judecății lui Dumnezeu și se scufundă în adâncul grijilor ce-l distrag de la viața reală. Ideile troparului au rădăcini biblice. Vezi *Mt. 25:31-46*, unde se vorbește minuțios despre cea de-a Doua Venire a Domnului și despre Judecata care-i va urma. De asemenea, *Mt. 24:36*, unde Domnul ne spune: „Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl”.

„Fiindcă știți în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziți din somn; căci acum mântuirea este mai aproape de noi” accentuează și Apostolul Pavel, ca să ne indice trezvia duhovnicească pe care trebuie să o avem permanent (*Rom. 13:11*). Despre apropierea zilei Judecății vezi *Mt. 24:33*, „... și voi, când veți vedea toate acestea, să știți că este aproape, la uși”. Despre deșertăciunea vieții omenești, vezi *Ps. 102:15*, „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; așa va înflori”. „Pentru ce în deșert ne tulburăm?”, este întrebarea pe care o naște numai gândirea creștină plină de realismul și de intuiția istoriei și a lumii, prin ochii credinței.

3. *Deșteaptă-te, o, sufletul meu! Ia seama faptelor tale pe care le-ai făcut, și adu-le la vedere; varsă picături de lacrimi; spune cu îndrăzneală faptele tale și cugetele tale lui Hristos, și te îndreptează.*

„Adu-Mi aminte ca să judecăm împreună, fă tu însuți socoteala ca să te dezvinovățești” a fost porunca lui Dumnezeu, pe care a dat-o prin gura profetului

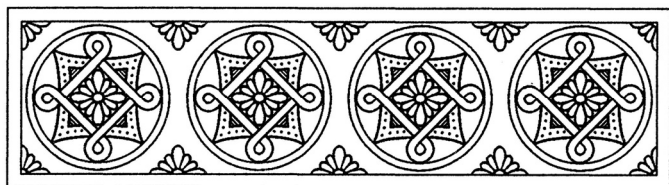
Isaia cu mulți ani înainte (*Is. 43:26*). Poate această poruncă a luat-o înnograful drept temei pentru îndemnul sufletului său de a-și reveni, de a-și da seama de faptele sale păcătoase, să le așeze în fața ochilor săi, să verse lacrimi pentru acestea și, la sfârșit, să descopere toate faptele și gândurile sale Domnului, ca să se îndrepteze și, să primească, așadar, iertare. Menționarea sensurilor care sunt cuprinse în tropar și care exprimă diferite etape ale pocăinței cele adevărate este caracteristică *Canonului*. Descoperite sub treaptă, ele dovedesc profunda gândire psihologică a poetului nostru.

4. N-a fost în viață păcat, nici faptă, nici răutate, pe care să nu le fi săvârșit eu, Mântuitorule, cu mintea și cu cuvântul, cu voința și cu gândul și cu știința, și cu fapta păcătuind, ca altul nimeni nici odinioară.

Troparul cuprinde o mărturisire care dezvăluie profunda smerenie și zdrobire. Dacă în troparul precedent ne-a oferit scara pocăinței, aici, printr-o adâncă și sinceră pocăință, poetul (sau omul păcătos care se exprimă) își mărturisește păcatele, care sunt multe, de toate categoriile și depășind păcatele oricărui alt om.

5. Din acesta m-am judecat, din acesta m-am osândit, eu, ticălosul, adică din cugetul meu, decât care nimic nu este în lume mai puternic; Judecătorule, Mântuitorul meu și cunoscătorule, cruță-mă, izbăvește-mă și mă mântuiește pe mine robul Tău.

Conștiința omului este un judecător imparțial și de neînduplecat al faptelor sale. Aceasta o accentuează

Cântarea a 5-a

Dis-de-diminează, Iubitorule de oameni

Irmos:

Dis-de-diminează, Iubitorule de oameni, mă rog luminează-mă și mă îndreptează la poruncile Tale, și mă învață, Mântuitorule, să fac voia Ta.

Prezentul irmos are legătură cu cea de-a cincea cântare biblică, care este imnul către Dumnezeu al profetului Isaia, despre venirea lui Hristos. Se găsește în cartea lui *Isaia*, capitolul 27, iar începutul ei este: „De noapte mâneacă duhul meu către Tine, Dumnezeule, pentru că lumină sunt poruncile Tale pe pământ”. Imnograful se adresează Mântuitorului Hristos, Iubitorul de oameni, folosind aproximativ intactă forma stihului din cântarea biblică. Trezit dis-de-diminează, spre păstrarea poruncilor Sale, poetul spune că se roagă Domnului să-l conducă, luminându-l, și să-l învețe să urmeze mereu voia Sa. Este într-adevăr cel mai folositor lucru pe care omul poate să-l ceară de la Dumnezeu. Respectarea poruncilor divine este garanția iubirii noastre față de Domnul

(*In.* 14:21). Este însăși drum al cunoașterii: „Cel ce zice: L-am cunoscut, dar poruncile Lui nu le păzește, mincinos este și întru el adevărul nu se află. Iar cine păzește cuvântul Lui, întru acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită. Prin aceasta, cunoaștem că suntem întru El” (*I In.* 2:4-5). De asemenea, îndeplinirea „voii Tatălui” (*Mt.* 7:21) este pentru creștin un scop al vieții, al luptei sale duhovnicești de zi cu zi. „Cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (*I In.* 2:17). Suntem datori ca permanent să îndeplinim „voia lui Dumnezeu, care este bună și plăcută și desăvârșită” (*Rom.* 12:2) și față de ea să ne armonizăm voința și viața noastră.

1. *În noapte viața mea mi-am petrecut pururea; căci noaptea
păcatului s-a făcut mie întuneric și negură adâncă;
ci, ca pe un fiu al zilei, arată-mă pe mine, Mântuitorule.*

Din nou, poetul se confesează. Noaptea, ca timp, și întunericul, ca stare, examinate din punct de vedere al vieții duhovnicești, sunt strâns unite cu păcatul. Prima apare ca cel mai potrivit timp pentru săvârșirea păcatului, iar a doua este cea mai reprezentativă înfățișare a faptelor celor păcătoși. „Că oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească” ne spune evanghelistul Ioan (3:20). Apostolul Pavel numește păcatul „lucrurile întunericului”: „Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua” (*Rom.* 13:12-13). Imnograful, de

vreme ce exprimă cu prisosință starea sa sinceră („viața în noapte”, „întuneric și negură adâncă”, „noaptea păcatului”), formulează la sfârșit și cererea sa: Mântuitorul Hristos să-l arate ca „fiu al zilei” (υἱὸν ἡμέρας). Opoziția puternică și foarte expresivă față de cele anterioare, se sprijină pe învățătura Apostolului Pavel. Vezi: *Rom.* 13:13, „Să umblăm cuviincios, ca ziua...”; *I Tes.* 5:5, „Căci voi toți sunteți fii ai luminii și fii ai zilei; nu suntem ai nopții, nici ai întunericului”; *Ef.* 5:8, „umblați ca fii ai luminii”.

2. *Lui Ruben asemănându-mă eu, ticălosul, am făcut sfat necuvios și călcător de lege asupra Dumnezeuului celui înalt, întinându-mi patul meu, precum acela pe al tatălui său.*

Începând cu acest tropar, Sfântul Andrei revine la întrebuințarea personajelor și a evenimentelor biblice, în construcția troparelor sale. Începe cu *Facerea*. Se referă aici la Ruben, primul fiu al lui Iacov și al Liei, și la fapta sa cea desfrânată de a se culca cu Bilha, amanta tatălui său. Vezi *Fc.* 35:21, „Apoi, plecând Iacov de aici, și-a întins cortul dincolo de turnul Migdal-Eder. Iar pe vremea când locuia Israel în țara aceasta, a intrat Ruben și a dormit cu Bilha, țiitoarea tatălui său Iacov, și a auzit Israel și i s-a părut aceasta un rău”. De asemenea, vezi și *Fc.* 49:3: „Ruben, întâinăscutul meu, tăria mea și începătura puterii mele, culmea vredniciei și culmea destoiniciei”. Menționând pe Ruben și fapta sa, poetul mărturisește că și el a comis ceva asemănător: a necinstit și a întinat patul său. Putem să tragem concluzia, din formularea sa,